

A MÓDSZERES TANÍTÁSRÓL.

A tanítástan (*didaktika*) a tanítással, mint a nevelő munkájának egyik részével foglalkozik s így része a pedagógiának. Főfeladata megállapítani mi a tanítás és annak célja, mit és hogyan kell tanítani. A tanítástan egyik része tehát a részletes didaktika, amely minden tantárgy tanításának módszerével külön és részletesen foglalkozik, tehát nem általánosít, hanem az egyes tárgyak tanításának konkrét kérdéseivel foglalkozik: módszertannak (*methodikának*) nevezzük.

A tanulás az ismereteknek és ügyességeknek, egyszóval a tudásnak megszerzése, tehát szellemi munka, melyet a tanuló magának kell elvégezni. Így a tanítás tulajdonképen abban áll, hogy ezt a szellemi munkát megindítsa, vezesse, ösztönözze, eredményhez juttassa, irányítsa, alkalmat nyújtson a tanulásra.

A tanítás tehát irányítás és vezetés, amely a tanulóra irányul, azért, hogy az ömunkásságot fejthessen ki, amelynek révén ismereteket gyűjt magának. Ezért nem ismerünk eredményes tanítást, amely csak a tanító munkája, a tanuló minden közreműködése nélkül. Így végeredményben a tanítás abban nyilvánul meg, hogy a tanulót tanulásra készítjük, vágyat ébresztünk benne bizonyos ismeretek elsajátítására, megkönnyítjük számára az elsajátítást s azt megerősíteni igyekszünk a gyakorlati életben való alkalmazással.

A tanítás módszere így egyes igazságok felfedezésére, megláttatására törekszik, vagyis azt az utat — még hozzá a legkönnyebben járható utat — kell megállapítani, amelyen ezek az igazságok a tanulók sajátjává lehetnek.

Ez a módszer tehát függ a tanulótól, a tantárgytól, végül a tanítóból is. E három tényező helyes összeegyeztetése a legfontosabb módszertani kérdés.

Az ismeretszerzésnek vannak lélektani és logikai mozzanatai, amelyekkel minden nevelőnek tisztában kell lennie.

Lélektani mozzanatok a következők:

1. a tanításnak konkrét dolgok szemléletéből kell kiindulnia,

2. ezt követi az értelmi munka: az összehasonlítás, a közös jegyek kiválasztása, végül a fogalom megalakítása.

3. Ezt kell követnie a fogalom megerősítésének, ami begyakorlással, alkalmazással történik.

Az *ügyességek elsajátíttatásánál* természetesen a begyakorláson van a hangsúly (kézimunka, rajz stb.) Itt is szemléletéből indulunk ki, amelyet azután bizonyos mozgásérzetek begyakorlása követ (izom-munka). Az ügyességek tanításánál tehát a következő a tanítás fokozata: érzetek nyújtása (szemléltetés), értelmi belátás és a begyakorlás. Más szóval az ügyes-

ségek tanításánál a következő három fontos mozzanatnak kell bekövetkeznie:

- a) benyomás nyújtása és a megértetés,
- b) a megerősítés és
- c) az alkalmazás.

Az *ismeretek tanításánál* a tanítás menete a következő lesz:

- a) érzetek nyújtása (szemléltetés),
- b) képzetek nyújtása (elképzelés),
- c) társítás (képzetek kapcsolása),
- d) összehasonlítás és a közös jegyek kiválasztása,
- e) fogalomalkotás,
- f) megerősítés,
- g) begyakorlás,
- h) alkalmazás.

A tanítás *logikai mozzanatairól* szólva arra kell törekednünk, hogy a tanulók tiszta és világos fogalmakat kapjanak, szerezenek. Módszeres eljárásunknak arra kell irányulnia, hogy ezt a tiszta fogalomalkotást elősegítsük, a helytelent kijavítsuk, a zavarosakat világosakká tegyük, a fogalmakat rendezzük, helyes kapcsolatba, összefüggésbe hozzuk egymással.

A pedagógiai meggondolás, valamint a hosszú gyakorlat minden tantárgynál bizonyos előnyös eljárási formákat, mód szereket állapított meg. Ezek a *különös, tárgyanként változó módszeres eljárások*.

Vannak azonban a tanításnak olyan mozzanatai, amelyek minden tanításban előfordulnak, (előkészítés, tárgyalás, befejezés s ezek részei), ezeket *formális fokozatoknak* nevezzük. A formális fokok elméletét Herbart Frigyes (1776—1841) német pedagógus állapította meg először. Az ő összeállításán Ziller, majd Dörpfeld változtatott, míg végeredményben ma általában a következő formális fokozatokat állapíthatjuk meg:

I. Előkészítés. Ez áll a figyelem, érdeklődés felkeltéséből a tárgyra való áthajlásból és végül a célkitűzésből.

II. Tárgyalás. Ez áll a szemléltetésből, a rávezetésből, (megértetés), fogalomalkotásból, a megerősítésből (begyakorlás, kapcsolás).

III. Összefoglalás. Az ismeretanyag rendezéséből, az eddig tanultakkal való kapcsolásából.

Az egyes fokozatokkal — minden tantárgyra kitérően — a következőkben foglalkozunk.

(Folytatjuk.)

(—)